

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЙ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Актуальність дослідження: зумовлена появою віртуальної реальності, яка є черговим етапом технологічного прогресу та новим інформаційно-комунікаційним середовищем, що впливає на всі сфери суспільного життя, масову та індивідуальну свідомість, на світоглядні орієнтири й поведінку людей та продукує нові форми духовних практик, включно з релігійними. **Мета дослідження:** філософсько-релігієзнавчий аналіз впливу віртуальної реальності на трансформацію форм релігійності сучасної людини. **Об'єкт дослідження:** віртуальна реальність як інформаційно-комунікаційне середовище сучасної людини. **Предметом дослідження:** вплив віртуалізації суспільного та індивідуального життя на форми релігійності сучасної людини. Віртуальна реальність - це різновид реальності в формі тотожності матеріального й ідеального, що створюється та існує завдяки іншій реальності. У вужчому розумінні – ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп'ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття [5]. Поняття віртуальної реальності сьогодні є одним чи не найбільш згадуваним в ІТ-новинах. Інтерес до VR сильно зріс за останні 2-3 роки і продовжує рости, з'являється все більше різноманітного обладнання і технологій, а головне – нових ідей, які активно реалізуються в ігровій та науковій сферах [5]. Аналіз філософської, релігієзнавчої та іншої наукової літератури дав підстави стверджувати, що концепт «віртуальне» не є новим, проте його актуалізація у формі оксюморона «віртуальна реальність» відбувається саме в епоху постмодернізму. Комплексний огляд філософських праць дозволив виокремити два підходи до концепту «віртуальне», що в дослідженні умовно означені як «дельозівський» та «бодриярівський». Якщо у «бодриярівському» підході віртуальне інтерпретується через симуляцію, ілюзію реальності та гіперреальність, що явно має негативні конотації, то «дельозівський» підхід вказує на реальну симуляцію як факт, дійсність, яку ми зараз проживаємо. Останній підхід знаходить своє практичне втілення у віртуальній реальності [1, с.174]. Незважаючи на значну кількість досліджень на тему віртуальної реальності у світовому та вітчизняному наукових дискурсах, а також появу цього терміну у сучасній довідково-енциклопедичній літературі, єдиного визначення немає. З огляду на це, запропоновано авторську інтерпретацію поняття віртуальної реальності як багатовимірного, варіативного, змінного, інформаційно-комунікаційного середовища, створеного за допомогою комп'ютерних технологій, використання якого реорганізує буттєвий світ [1, с. 180]. Аналіз представленої у новітніх дослідженнях аргументації про пресу, радіо, телебачення та нові медіа дозволив зробити висновок, що вони є важливими формотворчими елементами віртуальної реальності. Більше того, віртуальне середовище не лише перебирає на себе їхні функції, а й розширює їх завдяки глобальній віртуалізації. Очевидними є і наслідки взаємодії людини з віртуальним середовищем – інтернет-залежність, кібербулінг, вебсерфінг, тролінг, що впливає на психічний стан людини. Це також вказує на більш негативний потенціал віртуальної реальності на відміну від традиційних інформаційно-комунікативних каналів. Якщо йдеться про релігійну комунікацію, то представники релігійних інституцій використовують переваги віртуального простору для налагодження взаємодії з adeptами релігії, зокрема з молодим поколінням, що позитивно відображається на іміджі релігійної організації [1, с. 176]. Духовність і такий її важливий вимір, як релігійність, прямо залежать від зовнішнього світу, його цінностей та смислів. Проникнення віртуальної реальності в усі сфери людського життя дало підстави стверджувати про трансформацію духовності та релігійності внаслідок такого впливу. Проте це не односторонній процес, адже йдеться про взаємовпливи, тобто сакралізацію віртуального середовища (кібер-релігії, онлайн-церкви, веб ресурси традиційних релігійних інституцій, платформи для реалізації релігійних таїнств тощо) [3, с. 102]. Аналіз сакралізованого сегменту віртуального простору дозволив увести у новітній науковий дискурс концепт «віртуалізована релігійність». Нові або трансформовані мережеві форми релігійності, що функціонують лише в межах віртуальної реальності, запропоновано означити як віртуалізована релігійність. Блоги, профілі священників, пасторів у соціальних мережах, через які вони ведуть активні дискусії, розповсюджують повідомлення, розмірковують на моральну тематику зараз є радше нормою, аніж аномалією. Водночас інтернет переповнений сектами, містичними організаціями сумнівного характеру, віртуальними церквами і кладовищами, кімнатами для медитації, форумами віруючих та групами за релігійними інтересами у соціальних мережах. Віртуальний простір активно продукує і нові феномени квазірелігійного характеру (Apple religion) чи форми релігійного скептицизму (картинки-меми, що забезпечують релігійний тролінг) [2, с. 142-143]. Віртуалізована релігійність – це важлива частина нової постмодерністської релігійності, яка розкриває низку проблем у традиційних релігійних інституціях: ієрархізацію релігійних організацій, побудову комунікації з adeptами релігії у вертикальній площині, надмірну догматизацію тощо. Натомість віртуальний простір надав людині можливість пізнання, а, відтак, можливість вибору: бути частиною тієї чи іншої релігійної спільноти, змінювати за необхідності/бажанням конфесійну приналежність або повністю відмовитись від релігійної віри. Така ситуація породила індиферентність особи до релігійних інституцій, верховного духовенства. Поступово відбувається відхід від релігійних канонів, на зміну яким приходить вільнодумство, пропаговане (часто – у віртуальному просторі) сучасними неорелігіями [3, с.103-104]. В українському суспільстві процес віртуалізації релігії перебуває в активній фазі, на що вказують численні офіційні та неофіційні сайти різних конфесій, сторінки священнослужителів у соціальних мережах, а також їхні блоги, форуми для віруючих, відеопроповіді на youtube-каналі. Найбільш поширені християнські конфесії України (православні, католики та протестанти) спочатку з острахом поставились до інтернету, однак поступово почали його використовувати для реалізації комунікативних, просвітницьких, благодійних, пропагандистських функцій. Поліконфесійність у межах однієї релігії, структурний розподіл та постійні між церковні антагонізми актуалізують питання ролі інтернету в релігійній комунікації в Україні [4, с. 211]. **Висновок:** отже, ми визначили філософсько-релігієзнавчий аналіз впливу віртуальної реальності на трансформацію форм релігійності сучасної людини. Ми розглянули еволюцію й особливості трактування концепту «віртуальне» в історико-філософській традиції, а також дослідили специфіку розуміння терміну «віртуальна реальність», окреслили теоретико-методологічні засади дослідження феномену віртуальної реальності, здійснили аналіз основних інструментів формування сучасної віртуальної реальності (преси, радіо, телебачення, нових медіа), а також їх застосування у сфері релігійного життя, проаналізували особливості та динаміку репрезентації традиційних релігій (на прикладі християнства) та нових релігійних практик у сучасному віртуальному просторі, простежили та окреслили наявні в інтернет-просторі прояви сучасного релігійного вільнодумства та скептицизму (зокрема релігійний тролінг), дослідили вплив віртуалізації суспільного та індивідуального життя на зміну форм релігійності людини, визначили характерні тенденції впливу віртуальної реальності на трансформацію форм релігійності сучасної людини.

Список використаних джерел

1. Барановська У. П. Пліуралізм виявів віртуалізації життя сучасної людини // Людинознавчі студії. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. Вип. 13. С. 173–181.
2. Барановська У. П. Apple religion: новий релігійний феномен чи явище корпоративної релігії // Наукові записки Нац. у-ту «Острозька академія». Острог: Вид-во Нац. у-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 17. Серія: Філософія. С. 136–144.
3. Севаст'янів У. П. Католицька церква й новітні цифрові технології // Актуальні проблеми філософії та соціології. Одеса, 2016. Вип. 11. С. 102–105.
4. Севаст'янів У. П. Соціальна доктрина православ'я і цифрові технології сучасності // Гілея: науковий вісник. Київ: «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 113 (10). С. 210–212.
5. Віртуальна реальність. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.